

A tendenciák talán életünkben nem voltak még ennyire kevésbé egyértelműek. Sok lehetőséget elszalasztottunk, sok kereszteződésnél választottunk rossz utat. Ki tudja, mikor kapunk újabb esélyt! A Laci-féle iskola kapuja azonban most is nyitva áll, csak tanulnunk kellene.

Szabó Katalin

Gyászbeszéd

Nincs ember, akitől felnőttként annyit tanultam volna, mint a magyar közgazdaságtan besorolhatatlan, eredeti szellemóriásától, Antal Lászlótól.

Ezért elsősorban a tanáregyéniségre emlékezem, hisz szakmai hozzájárulását sokszor és sokan méltatták már, joggal és sosem eléggé.

2006 tavaszán a MAB Közgazdaságtudományi Szakbizottsága megállapította, hogy Antal László nem alkalmas egyetemi tanárnak, mert nem iskolateremtő személyiség. Ugyanis nincs védett doktorandusza. Egy évvel korábban az MTA II. emeleti előadótermében Voszka Éva és Halmai Péter társaságában, a Magyar Tudományos Akadémia Doktori Tanácsa által kiküldött bírálóbizottság tagjaként szembesültünk vele: a három eltérő érdeklődésű és vérmérsékletű opponens közös vonása, hogy az általunk épp elbírált jelölt, Antal László tanítványainak vallhatjuk magunkat. A történet sajátos fintoraként a jelölt nemcsak az MTA doktora, hanem az ny.r. egyetemi tanári címet is elnyerte a Debreceni Egyetemen. Igaz, csak 2008 szeptemberében, amikor már nem volt ereje kezét fogni a köztársaság elnökével a kinevezés átadása alkalmából.

Ez a kis magyar abszurd jól jellemzi Laci egész pályafutását. Őt a valóság érdekelte, s az emberek. Ezért egyfelől a pénzügyi élet gyakorlatában volt részt vevő megfigyelő, tanácsadó és elemző. Másfelől felismeréseit rendre megosztotta azokkal, akik kíváncsiak voltak kifogyhatatlan sziporkáira, éles szemű meglátásaira. Vagyis született tanáregyéniség volt, aki jó 35 éven át mintegy félkézről folytatott oktatói tevékenységével legalább annyira formálta a közgazdászok egész nemzedékeinek gondolkodását, mint sokat idézett írásaival.

Az is a mi térségünk abszurdításaihoz tartozik, hogy amikor beköszöntött az általa is vágyott és előmozdított piaci és demokratikus fordulat, az egyetemek finoman szólva nem álltak sorba érte. Végül csak a millennium után sikerült habilitálnia, de nem alma materében, hanem a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen. Azután 2004-től kapcsolódott be rendszeres jelleggel a Debreceni Egyetem doktori iskolájának munkájába. Élvezte, hogy tehetséges és kevésbé nagyra hivatott fiatalok munkáit olvashatja, hogy azok megfogadják tanácsait, és bírálatát elfogadva megvédik értekezésüket, mi több, emberré, meg kutatóvá érnek, könyvekben és cikkekben emlékezve meg az ő segítségéről is.

Antal Lászlót szenvedélyesen érdekelte a valóság és annak megjobbítása. Ezért mindig óvott bennünket az előre gyártott sémáktól, a kész receptektől, attól, hogy „mindenre legyen egy vagy több megoldásunk”, még mielőtt megismertük volna a dolgot magát. Önironikus kifejezésmódja alkalmat adott arra, hogy a legélesebb felvetéseket is segítően fogalmazza meg, és mindnyájunkat arra sarkalljon, hogy ne érzük be, csak a legjobbal. Egészen eredeti, különleges és lenyűgöző ember volt, akiből tökéletesen hiányzott a szakmai önzés és hiúság. Amikor a hatalomba kapaszkodás és a másikon átgyalogolás vált nálunk a társadalmi normává, segített, meghallgatott, tanácsot adott, és humorral

hidalta át a nehézségeket. Sokan lettek nagy emberek a gondolatait átvéve, és többnyire meg sem említve. Ő sosem emelt át így semmit a másokéból a magáéba, elég gazdag és főleg elég eredeti volt önmagában is.

Egészsége az elmúlt években látványosan megromlott. De benne működött a szellem, amely legyőzte, újra és újra a test törékenységét. A legutóbbi időszakban már gyakorta izgulnunk kellett, vajon végig tudja-e mondani mondandóját, legyőzi-e a fulladást. Rendre legyőzte, és mindig mást mondott, mint amit előzetesen megbeszéltünk. És valami harmadikat, még érdekesebbet írt meg utána.

Az utolsó pillanatig dolgozott, töpregett, nem adta meg magát, amikor már a szervezet összeomlásával kellett küzdenie. Új könyvet tervezett írni. Szeme hamiskásan csillogott, és azt üzenté, Bulgakovval szólva: „a könyvek nem égnek el”. A szellem – az ő kritikai, humanista szelleme és igazságkeresése – legyőzi a halált. És itt marad velünk, és figyelmeztet. Ha a hatalom, a pénz, az önzés vagy a gyengeség lejtőjére tévedve mi már feladnánk, amikor még van miért küzdeni, sőt, csak ekkor kezdődik a java. Laci, köszönjük hogy köztünk voltál, és velünk is maradsz, most már mindörökké!

Csaba László